

Stanisław Kozłowski (1888-1939) - wspomnienie

Odślonięcie nagrobka Stanisława Kozłowskiego, ostatniego polskiego dyrektora Miejskich Zakładów Elektrycznych i członka ZG SEP, na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie przez ukraińskich elektroenergetyków.

Wśród licznych polskich ofiar II wojny światowej znalazło się też wielu elektryków, mających decydujący wpływ na kształtowanie się nowoczesnej cywilizacji technicznej w przedwojennej Polsce. Taką osobą był także Stanisław Kozłowski, ostatni polski dyrektor Miejskich Zakładów Elektrycznych we Lwowie (MZE), postać niezwykle zasłużona w rozwoju elektryfikacji Lwowa i jego okolic.

Zamordowany przez Sowietów tuż po zajęciu przez nich Lwowa, w trakcie pracy w elektrowni, został pochowany w nieoznaczonym grobie na terenie Cmentarza Łyczakowskiego i zapomniany. Ostatnio jednak, dzięki staraniom środowiska ukraińskich elektroenergetyków, udało się odszukać miejsce jego pochówku i postawić na nim nagrobek. To wyjątkowe wydarzenie, iż w trakcie okrutnej wojny, kiedy rosyjski najeźdźca niszczy infrastrukturę energetyczną Ukrainy, ukraińscy elektroenergetycy zdobyli się na taki wyczyn i na zaniedbanym grobie wystawili pomnik z ukraińsko-polskim napisem, trwale upamiętniając tragicznie zmarłego dyrektora lwowskiej elektrowni.

Fot. 1 Stanisław Kozłowski w 1937 r. (źródło: O program elektryfikacji: sprawozdanie z obrad ogólnokrajowego zjazdu elektrowni we Lwowie dn. 7-9 marca 1937 r., Warszawa 1937)

Stanisław Kozłowski, urodzony w 1888 r. pochodził ze Lwowa, skończył tamtejszą politechnikę, by następnie podjąć pracę jako kierownik elektrowni, gazowni, centralnego ogrzewania i wodociągów w gmachu kolejowego dworca głównego we Lwowie. W trakcie polsko-ukraińskiej wojny o Lwów w latach 1918-1919 walczył po polskiej stronie. W 1922 r. zrezygnował z pracy na kolejach państwowych, przechodząc do MZE. W 1923 r. został kierownikiem technicznym elektrowni miejskiej na Persenkówce, wówczas jednej z największych w kraju. Był jednym z inicjatorów założenia Zakładu Elektrycznego Okręgu Lwowskiego, który miał za zadanie elektryfikację części województwa lwowskiego i tarnopolskiego. Najprawdopodobniej w 1935 r. Kozłowski został dyrektorem MZE, znacznie przyczyniając się do ich rozwoju.

Kozłowski był też wykładowcą Politechniki Lwowskiej, od 1927 r. wykładał tam i prowadził ćwiczenia z obsługi kotłów parowych oraz z projektowania i prowadzenia zakładów energetycznych. Nie zaprzestał działalności dydaktycznej nawet po objęciu funkcji dyrektora MZE.

Ponadto, Kozłowski był ofiarnym działaczem stowarzyszeń naukowo-technicznych. Był współzałożycielem w 1908 r. Sekcji Elektrotechnicznej w Towarzystwie Politechnicznym we Lwowie. Przez wiele lat należał do zarządu Towarzystwa Politechnicznego, pełniąc funkcję sekretarza i zastępcy prezesa, w 1929 r. został tam członkiem honorowym. Kozłowski należał także do SEP od 1919 r. W latach 1929-1932 był członkiem ZG SEP. Działał także w Związku Elektryków Polskich, w 1935 r. był jego prezesem.

Stanisław Kozłowski został zamordowany przez Sowieców na miejscu pracy w elektrowni w pierwszym dniu zajęcia przez nich Lwowa, 22 września 1939 r. Został pochowany w nieoznaczonym grobie na Cmentarzu Łyczkowskim. Odszukanie miejsca jego pochówku przez ukraińskiego elektroenergetyka mgr inż. Andrija Kryżaniwskiego, znawcy historii lwowskiej elektryki, ufundowanie i odsłonięcie nagrobka (z napisami w językach ukraińskim i polskim) przez ukraińskich elektryków (spółkę „Lvivobłenergo”) budzi głęboką wdzięczność oraz przywraca Kozłowskiemu pamięci współczesnych. Fakt, że stało się to w czasie tak okrutnej wojny jest tym bardziej godny szacunku. Nagrobek miał zostać uroczystie odsłonięty w 83 rocznicę śmierci Kozłowskiego 22 września 2022 roku, jednak nie mogło się to odbyć, z powodu agresji sterowanej z Kremla, tak jak przed 83 laty.

Aktualnie Pracownia Historyczna SEP przygotowuje szerszy artykuł o Stanisławie Kozłowskim który dokładniej przybliży jego postać.

Fot. 2 Nagrobek Stanisława Kozłowskiego na Cmentarzu Łyczkowskim we Lwowie, ufundowany przez ukraińskich energetyków (źródło: materiały prywatne Andrija Kryżaniwskiego)

*opracowanie: Piotr Rataj, Jerzy Hickiewicz
Pracownia Historyczna SEP*